

URPREMIÄR PÅ INTIMAN 29 SEPTEMBER 2012

GENGÅNGARE & ZOMBIES

AV HENRIK IBSEN OCH GUSTAV TEGBY

MALMÖ
STADSTEATER

GENGÅNGARE & ZOMBIES

AV HENRIK IBSEN OCH GUSTAV TEGBY
EFTER EN IDÉ AV RIKARD LEKANDER OCH GUSTAV TEGBY

URPREMIÄR PÅ INTIMAN 29 SEPTEMBER 2012
FÖRESTÄLLNINGENS LÄNGD CA 2 TIM OCH 40 MIN (INKL PAUS)

FÖRLAG COLOMBINE TEATERFÖRLAG
ÖVERSÄTTNING KLAS ÖSTERGREN

REGI RIKARD LEKANDER
SCENOGRAFI OCH LJUS JOHAN BERGMAN
KOSTYM OCH SCENOGRAFI JENNY LJUNGBERG
LJUDDSIGN JONATHAN FLYGARE
MASK SIV NYHOLM

I ROLLERNA

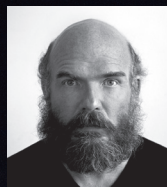
FRU HELENE ALVING, KAMMARHERRE ALVINGS ÄNKA ANN PETRÉN
OSVALD ALVING, HENNES SON, MÅLARE HENRIK SVALANDER
PASTOR MANDERS PETER JÄRN
SNICKARE ENGSTRAND GÖRAN DYRSSÉN
REGINE ENGSTRAND, I TJÄNST HOS FRU ALVING AGNES FORSTENBERG
KAMMARHERRE ALVING LARS-GÖRAN RAGNARSSON
EN BARNKÖR RASMUS ASK, FELIX EBERHARD,
MAX IVARSSON, MATTIS ROKNIC KINMAN,
JIRO LJUNGBERG, BRUNO TURESSON

ANN PETRÉN

HENRIK SVALANDER

PETER JÄRN

GÖRAN DYRSSÉN

AGNES FORSTENBERG

LARS-GÖRAN RAGNARSSON

JAG VAR FJORTON ÅR när jag köpte mina första zombiefilmer. Jag letade efter en julklapp till min fem år äldre bror och jag tänkte att skräckfilm skulle falla i god jord. Att jag valde två av genrens mest epokgörande alster, George A Romeros *Night of the living dead* och Lucio Fulcis *Zombie Flesheaters*, var en tursam fingertoppskänsla (som nog mest byggde på ett ytligt betraktade av filmfodralen. En tecknad rutten Zombie-hand som sträckte sig upp genom marken och ett svart-vitt foto av en tomt stirrande zombie-flicka, talade direkt till mitt tonårsjags estetiska smak).

När jag såg filmerna öppnade sig en ny värld för mig. Romeros film var ett svartvitt mästerverk med tätt skrivet manus och politiska kommentarer och Fulcis epos ett flaggskepp för den italienska zombievägen, komplett med Fabio Frizzis klassiska analoga synth-soundtrack och häpnadsväckande splatterscener.

Snart började fler zombiefilmer fylla mina hyllor; *Dawn of the dead*, *Day of the dead*, *City of the living dead*, *Nightmare City*, *Zombie Holocaust*, *The living dead at Manchester morgue*, *Horror express*, *Braindead*, *Evil Dead*, *The Return of the living dead* och *Dead and buried* m.fl. Jag älskade filmerna då och gör det fortfarande. Jag har sett om alla åtskilliga gånger.

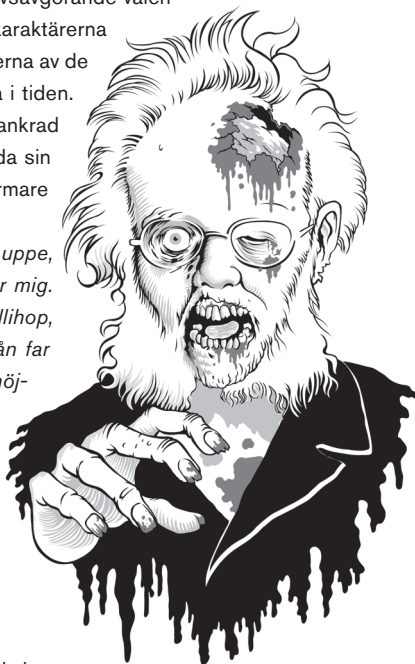
När jag ser zombiefilmer är det inte i första hand zombierna som skrämmer mig mest. Inte heller de spektakulära blodeffekterna, våldet eller festandet på offrens hjärnor. Det är snarare de drastiska val karaktärerna i filmerna gör, och

det djuriska inom människan som därmed visas fram, som får mig att drömma mardrömmar. Filmernas skrämmande tematik är alltid människans osannolika förmåga att ignorera alla problem tills de slutligen hinner ikapp oss och då är för stora för att göra något åt, det kan gälla förstörelsen av naturen, konsumtionssamhället eller likgiltigheten inför en ökad främlingsfientlighet.

Likheterna mellan Ibsen och zombiegenren är inte lika långsökt som man först tror. Strukturen och dramaturgin påminner om varandra. Historierna utspelar sig i allmänhet efter att allt egentligen redan är för sent. I zombiefilmerna är oftast smittan eller apokalypsen redan ett faktum, sedan följer vi en grupp människor som försöker överleva för stunden.

Även i Ibsens *Gengångare* är de tunga, livsavgörande valen redan fattade. Handlingen fokuserar på hur karaktärerna inser – och försöker leva med – konsekvenserna av de val man gjort. Val som ligger flera år tillbaka i tiden. I *Gengångare* finns den tematiken tydligt förankrad i den livslögn Fru Alving bär på för att skydda sin son Oswald, men som istället för honom närmare fördärvet:

"När jag hörde Regine och Oswald där uppe, var det som om jag såg gengångare framför mig. Men jag tror nästan, att vi är gengångare allihop, pastorn. Det är inte bara det, vi har ärvt från far och mor, som går igen i oss. Det är alla möjliga utdöda föreställningar och allsköns gammal utdöd tro och sådant. Det är inte levande i oss; men det sitter ändå i och vi kan inte bli av med det. Bara jag läser i en tidning, är det liksom jag såg gengångare smyga mellan raderna. Och så är vi så eländigt ljusskygga allihop."

När Ibsen publicerade *Gengångare* 1881 hade han på känn att spelet var aningen vågat, men han anade inte styrkan i den moraliska storm som läsningen av dramat skulle utlösa. När *Gengångare* publicerades var reaktionerna så våldsamma och hätska att ingen teater ville ta i pjäsen. "En anhopning av gemenheter, en kloak av moderna vederstyggligheter" skrev *Aftonposten*, "På julbordet i ett kristet hem hör boken inte hemma" skrev *Morgenbladet*. Inga av de nordiska huvudstädernas institutionsteatrar vågade framföra skandalpjäsen. Det Kongelige Teater i Köpenhamn motiverade avslaget

på följande sätt: "*Gengångare* gör ett motbudande patologiskt fenomen till handlingens huvudmotiv, samtidigt med att det undergräver den moral, som bildar grundvalen för vår samhällsordning".

Paniken var med andra ord total – och inte helt olik den som nittio år senare uppstod vid premiären av den första moderna zombiefilmen, *Night of the living dead*, som *Variety* kallade "en oavbruten orgie i sadism" och fick *Reader's Digest* att uppmana till bojkott, eftersom filmen annars skulle inspirera till en våg av kannibalism.

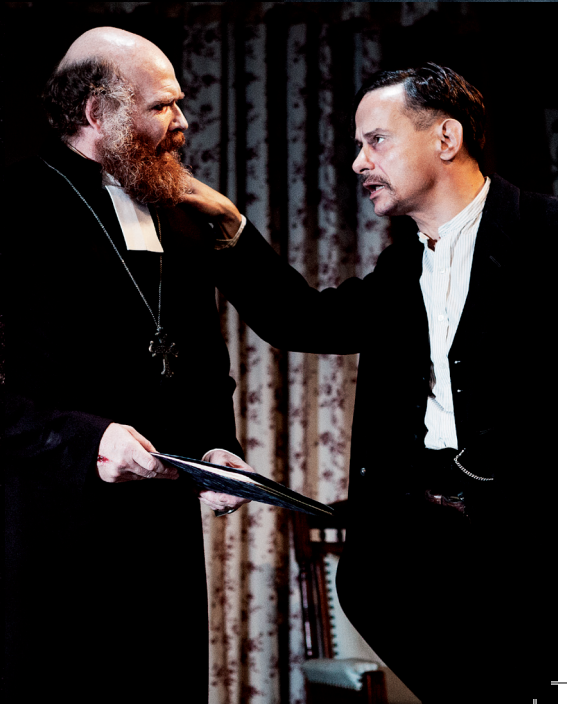
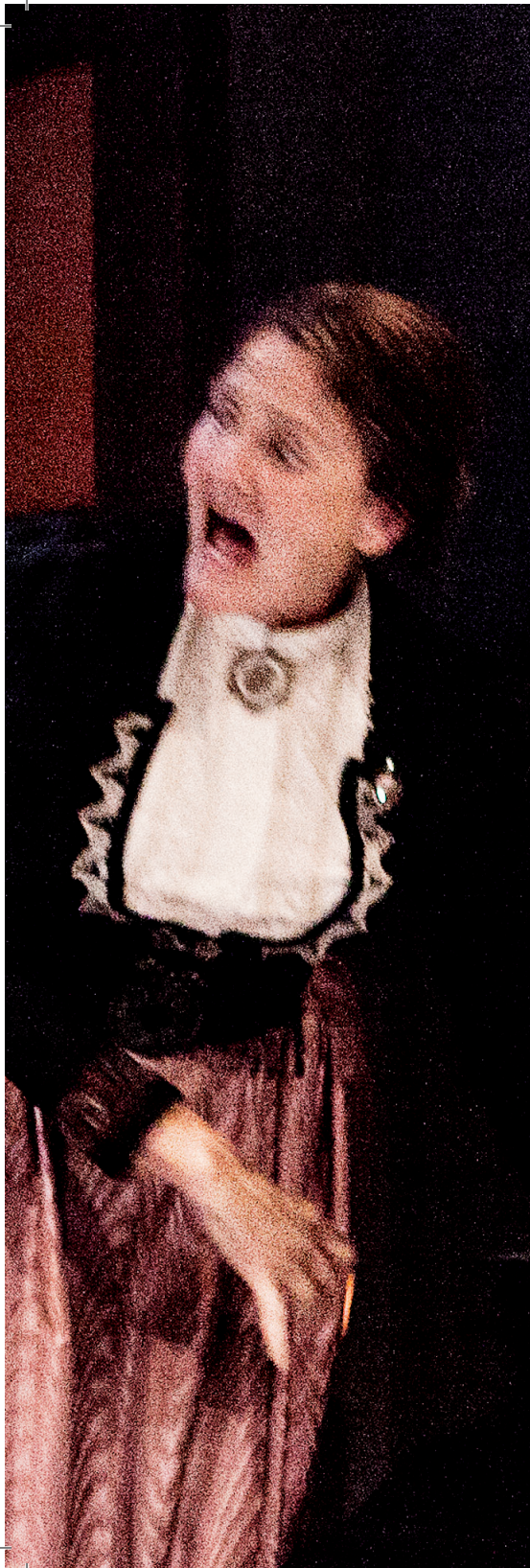
Ibsens *Gengångare* är för mig en symbol för jagets oförmåga att veta vem man är, varför man är den man är, och, kanske främst, varför man handlar som man gör. Hur mycket av mitt jag är en produkt av någon annans tankar och idéer? Hur mycket av mina handlingar är styrda av samhällets normer och moral? Ett problematiserande av det strukturella samhällseliga och det sociala arvet är två röda trådar som lyser klart genom hela pjäsen. För mig handlar arvet alltså inte enbart om de saker som medvetet eller omedvetet, biologiskt eller samhällseligt packas på oss, det handlar lika mycket om de förutsättningar man under en livstid ger sig själv. Vår fria vilja och våra val är nuets val, men konsekvenserna av dessa val kommer aldrig bli synliga förrän i framtiden. Vi är alltså på det sättet dömda att leva våra liv utan förmåga att påverka livet annat än i blindo. Våra besluts konsekvenser blir aldrig synliga annat än i retrospektiv. Även om vi vill kunna påverka en tid som är förbi, eller att fly från forna vals konsekvenser i nuet, så kan vi inte det. Det visar Ibsen, Romero och Fulci oss med all önskvärd tydlighet. Och denna klaustrofobiska insikt skrämmer mig mer än alla filmer jag har hemma i bokhyllan.

Rikard Lekander, regissör

Inspicient Kristian Larsson
Sufflös/produktionsassistent Ellen Nilsson
Teknikmästare Johanna Lindborg
Teatertekniker Thomas Eskilsson, Olivia Hagander,
Anni Johansson, Piotr Kassaraba
Rekvisitör Karin Ragnarsson
Specialeffekter Erik Pilešjö
Kostymkoordinator Marie Jonsson
Påklädare Alicija Ekerholm
Barnansvarig Lovisa Meuwisse
Ansv. publikvärdar Fredrik Lövgren,
Justus Ragnarsson, Lina Zetterman
Föreställningsfotograf Peter Westrup
Affischfotograf Mattias Ankrah
Zombiteckningar Jimmy Wallin
Tryck KSPrint Digitaltryck, Malmö

Marknadschef Jenny Bång
Art director Johan Sjövall
Programredaktör/informatör Carin Hebelius
Publikutvecklare Jenny Månström
Försäljningschef Maria Girke Magnusson
Fastighets- och transportchef Gert Irgren
Teknikchef Sven-Erik Andersson
Teknisk producent Jerker Pyron
Ljudansvarig Jonathan Flygare
Chef rekvisitaavdelningen Karin Ragnarsson
Chef maskavdelningen Agneta von Gegerfelt
Chef kostymavdelningen Sten Stjernqvist
Föreståndare kostymservice Gyöngyi Balázs
Färgning och patinering Alicija Ekerholm
Kostymateljé Mariane Josefsson, Mona Olsson,
Andrea Stenman, Anja Svärd samt Kyeong Seob Yoon (praktikant)
Städledare Rinna Möller
Verkstadschef Dan Sörensen
Scenografisamordnare Styrbjörn Engström
Verkstadssamordnare Åke Erlandsson
Koordinator Smedjan Jan Lundgren
Koordinator Snickeri Anders Blomquist
Koordinator Dekormåleri Agneta Persson
Tapetserare Mikael Palmqvist
Konstruktör Anders Turesson
Ekonomichef Leif Jönsson
Chefsassistent Anna Andrén
Producent Lisa Ericstam
Teaterchefer och ansvariga utgivare
Petra Brylander och Jesper Larsson

FOTOGRAFERING OCH LJUDUPPTAGNING
ÄR AV UPPHOVSRÄTTSLIGA SKÄL EJ TILLÄTEN
VAR VÄNLIG STÄNG AV MOBILTELEFONEN

**MALMÖ
STADSTEATER**

040-20 86 10 MALMOSTADSTEATER.SE